

ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ (Μάρτιος 2006)

Συγγραφέας: ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΟΣ

1. Όπως προκύπτει από τις πρόσφατες δηλώσεις του πρωθυπουργού, μεταξύ των προτάσεων της αναθεώρησης περιλαμβάνονται και ρυθμίσεις που πλήττουν καίρια το περιβάλλον και ανατρέπουν πλήρως το σύστημα της εννόμου τάξεως της Χώρας. Πρόκειται:

για την αναθεώρηση του άρθρου 24 για την προστασία των δασών, των δασικών εκτάσεων και εν γένει του φυσικού περιβάλλοντος, και για την ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου, στο οποίο θα περιέλθει εφεξής ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, ο οποίος μέχρι τώρα ασκείτο από τα δύο Ανώτατα Δικαστήρια της Χώρας, το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Άρειο Πάγο.

Οι ρυθμίσεις αυτές είναι αλληλένδετες και έχουν ως στόχο αφ' ενός μεν να καταστήσουν δυνατές, δηλαδή «νομιμοφανείς», τις ήδη σχεδιαζόμενες καταστροφικές επεμβάσεις στα δάση και στο φυσικό περιβάλλον, οι οποίες είναι ανεπίτρεπτες υπό το κράτος του ισχύοντος Συντάγματος, αφ' ετέρου δε να αφαιρέσουν από το φυσικό δικαστή, δηλαδή το ΣτΕ, την δικαιοδοσία να κρίνει επί της συνταγματικότητας των νόμων. Αν λάβει κανείς υπόψη ότι τα περισσότερα και σοβαρότερα ζητήματα συνταγματικότητας γεννώνται σε υποθέσεις εφαρμογής νόμων που πλήττουν το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, είναι προφανής η σημασία της αφαίρεσεως των υποθέσεων αυτών από την δικαιοδοσία του ΣτΕ.

2. Προέχει λοιπόν η εξέταση του θέματος της ιδρύσεως Συνταγματικού Δικαστηρίου, γιατί με το νέο αυτό θεσμό ανατρέπεται πράγματι πλήρως το ελληνικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης, το οποίο μέχρι σήμερα έχει επιτελέσει το ρόλο του με μεγάλη αποτελεσματικότητα, όπως γνωρίζουν καλώς οι οικολογικές οργανώσεις.

Πρέπει, κατ' αρχάς, να σημειωθεί ότι η πρώτη απόπειρα περιορισμού του αποτελεσματικού ελέγχου που άσκησε το ΣτΕ, και ιδίως το Ε' Τμήμα, επί των

περιβαλλοντικών υποθέσεων επιχειρήθηκε με την προηγούμενη αναθεώρηση του έτους 2001, η οποία αφαίρεσε από τα Τμήματά του τη δυνατότητα να κρίνουν επί των ζητημάτων συνταγματικότητας των νόμων που εφαρμόζουν και τα υποχρέωσε να στέλνουν τις υποθέσεις αυτές στην Ολομέλεια. Το πρωτοφανές αυτό πλήγμα κατά του φυσικού δικαστού των υποθέσεων έγινε προφανώς με την προσδοκία ότι έτσι θα ανατραπεί η νομολογία του Ε' Τμήματος, αφού η Ολομέλεια, μη έχοντας τις εξειδικευμένες γνώσεις των Τμημάτων, θα εμφανίζετο ελαστικότερη στα θέματα συνταγματικότητας. Οι προσδοκίες αυτές δεν επαληθεύτηκαν και για το λόγο αυτό επιχειρείται ήδη πλήρης εξουδετέρωση του ΣτΕ με την ίδρυση του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Ακούγεται το επιχείρημα ότι Συνταγματικά Δικαστήρια έχουν πολλές προηγμένες έννομες τάξεις, όπως η αμερικανική, η γερμανική και η γαλλική. Οι έννομες, όμως, αυτές τάξεις δεν έχουν καμμία ομοιότητα με την ελληνική ούτε διασφαλίζουν εν τοις πράγμασι τόσο αποτελεσματικό έλεγχο συνταγματικότητας όπως αυτός που ασκείται στην Ελλάδα. Ειδικότερα, η μεν Αμερική και Γερμανία αποτελούν ομοσπονδιακά κράτη, τα οποία έχουν ανάγκη συνταγματικού δικαστηρίου για το συντονισμό των ανωτάτων δικαστηρίων των επί μέρους πολιτειών, κρατιδίων κ.λπ., το δε Συνταγματικό Δικαστήριο της Γαλλίας αποτελεί πράγματι ένα πολιτικό σώμα αποτελούμενο από προσωπικότητες, το οποίο ασκεί κατά κανόνα προληπτικό μόνον έλεγχο συνταγματικότητας περιωρισμένης ισχύος.

Αντιθέτως, η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα δημοκρατικότερα και αποτελεσματικότερα συστήματα ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων, το οποίο έχει τα εξής πλεονεκτήματα.

Προβλέπει τον διάχυτο έλεγχο συνταγματικότητας, δηλαδή παρέχει σε κάθε δικαστή, ακόμα και κατωτέρου βαθμού, το δικαίωμα να κρίνει αντισυνταγματικό το νόμο, τον οποίο καλείται να εφαρμόσει, και να έχει επ' αυτού την τελευταία λέξη, εφ' όσον φυσικά η απόφασή του δεν προσβληθεί με τα συνήθη ένδικα μέσα ενώπιον ανωτέρων δικαστηρίων. Τα ζητήματα συνταγματικότητας, όπως και κάθε άλλο νομικό ζήτημα, κρίνονται από ανεξάρτητους δικαστές καριέρας, οι οποίοι ανήκουν στο σώμα της δικαιοσύνης από την αρχή της σταδιοδρομίας τους και στων οποίων την εξέλιξη δεν παρεμβαίνει σε κανένα στάδιο η νομοθετική ή η εκτελεστική εξουσία. Αντιθέτως, το Συνταγματικό Δικαστήριο πρόκειται να αποτελέσει ένα ξένο σώμα, μια «σφήνα» στο δικαστικό σύστημα της Χώρας, το οποίο δεν είναι δυνατό να παρέχει εχέγγυα αντικειμενικής κρίσεως. Και τούτο γιατί τα μέλη του, ακόμη κι αν ορισμένα απ' αυτά

προέρχονται από το δικαστικό κλάδο, θα επιλέγονται ad hoc είτε από τη Βουλή είτε από την Κυβέρνηση (ακόμη δεν έχει γίνει γνωστός ο ακριβής τρόπος). Με άλλα λόγια, οι ελεγχόμενοι, δηλαδή Βουλή και Κυβέρνηση, θα επιλέγουν τους ελεγκτές τους! Η εξουδετέρωση του ΣΤΕ θα αποτελέσει καίριο πλήγμα κατά του κράτους δικαίου. Το ΣΤΕ αποτελείται από δικαστές οι οποίοι έχουν διανύσει όλη τους τη σταδιοδρομία στο Δικαστήριο αυτό, έχουν συνολική εποπτεία της εννόμου τάξεως και των παθολογιών της Διοικήσεως και, όπως έχει περίτρανα αποδειχθεί, διαθέτουν την εμπειρία, το κύρος, την επιστημονική γνώση και, κυρίως, το σθένος να κρίνουν επί συνταγματικών ζητημάτων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την υπερεκατονταετή λειτουργία του το ΣΤΕ επιτέλεσε το έργο της προστασίας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων κατά τρόπο έγκυρο και αποτελεσματικό, κέρδισε την εμπιστοσύνη των πολιτών, δημιούργησε νομολογία πρωτοποριακή και διεθνώς ανεγνωρισμένη και θεωρείται δικαίως ως ο πλέον επιτυχημένος και αξιόπιστος θεσμός της Ελληνικής Πολιτείας. Αυτό το θεσμό, που υπάρχει από της γενέσεως του νέου ελληνικού κράτους, έρχεται τώρα να εξουδετερώσει η επιχειρουμένη αναθεώρηση όχι διότι δεν λειτουργεί σωστά, αλλά επειδή ακριβώς επιμένει να λειτουργεί σωστά εν μέσω του χάους, των παρανομιών και της αυθαιρεσίας που μαστίζουν το ελληνικό κράτος.

3. Σε άμεση συνάρτηση με την υποβάθμιση του ΣΤΕ βρίσκεται και η σχεδιαζόμενη επίθεση κατά του περιβάλλοντος, η οποία, τουλάχιστον ως προς τα δάση, αποκτά πλέον το συνταγματικό έρεισμα που της έλειπε. Πώς ακριβώς θα πραγματοποιηθεί αυτό προκύπτει σαφώς από τις δηλώσεις του ίδιου του πρωθυπουργού, οι οποίες αναφέρουν επί λέξει τα εξής:

«Σε ό,τι αφορά το περιβάλλον, στόχος είναι η αποτελεσματική προστασία και αναβάθμισή του. Σημειώνω ότι η επείγουσα ανάγκη χωροταξικού σχεδιασμού επιβάλλει τη σύνδεση της χρήσης των δασικών εκτάσεων με το αντίστοιχο Σχέδιο και, κατ' επέκταση, τη συνταγματική ρύθμιση της δυνατότητας αυτής. Τα αποδεικτικά στοιχεία για το χαρακτηρισμό των δασικών εκτάσεων θα πρέπει να ανάγονται στο χρόνο που άρχισε η εφαρμογή του Συντάγματος, δηλαδή το 1975, ώστε να είναι πρόσφατα και να αποτυπώνουν την πραγματική εικόνα του δασικού πλούτου της χώρας».

Με απλά λόγια, οι δηλώσεις αυτές λένουν δύο πράγματα:

ότι τα δάση θα γίνουν αντικείμενο χωροταξικού σχεδιασμού, και ότι δάσος θα θεωρείται εφεξής μόνον ό,τι είχε δασικό χαρακτήρα από το 1975 και μετά

Τι σημαίνει αυτό και γιατί ισοδυναμεί με καταστροφή του δασικού πλούτου της χώρας, θα εξηγηθεί αμέσως κατωτέρω.

Όπως είναι γνωστό, αντικείμενο του χωροταξικού σχεδιασμού είναι ο καθορισμός των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και των χρήσεων γης στο χώρο (και στο χρόνο). Το Σύνταγμα του 1975 επιτάσσει το χωροταξικό σχεδιασμό σε ολόκληρη την επικράτεια, υποχρέωση που έχει επανειλημμένα επιβεβαιώσει η νομολογία του ΣτΕ. Προκειμένου δηλαδή να καταπολεμηθεί η άναρχη ανάπτυξη, η ανάμιξη ασυμβάτων χρήσεων και η καταστροφή του περιβάλλοντος, πρέπει εκ των προτέρων να σχεδιασθεί από το κράτος σε ποιες ακριβώς περιοχές θα γίνει οικιστική ανάπτυξη, πού θα είναι η βιομηχανική ζώνη, πού θα είναι η γεωργική γη, πού θα γίνουν συγκοινωνιακά έργα, ποιες περιοχές θα προστατευθούν από απόψεως φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, ποιες θα αναπτυχθούν τουριστικά και πόσο κ.λπ.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση του πρωθυπουργού, αντικείμενο χωροταξικού σχεδιασμού θα αποτελέσουν εφεξής και οι δασικές εκτάσεις. Η ρύθμιση αυτή, η οποία στα μάτια των μη ειδικών μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαίνεται ανώδυνη, ή ακόμη και επιδοκιμαστέα, σημαίνει πράγματι πλήρη καταστροφή των δασών και δασικών εκτάσεων. Τα δάση δεν είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο χωροταξικού σχεδιασμού, γιατί τη χρήση τους την καθορίζει με αυξημένη τυπική ισχύ το ίδιο το Σύνταγμα του 1975, το οποίο ορίζει ότι:

«Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και γενικά των δασικών εκτάσεων. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δημοσίων δασών και των δημοσίων δασικών εκτάσεων, πλην αν προέχει δια την Εθνικήν Οικονομίαν η αγροτική εκμετάλλευσις τούτων ή άλλη χρήσις εκ δημοσίου συμφέροντος επιβαλλομένη».

Σύμφωνα δηλαδή με το Σύνταγμα, καμμία άλλη χρήση δεν είναι επιτρεπτή για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις παρά μόνον να υπάρχουν εσαεί ως δάση. Αντίθετα, η επιχειρουμένη με την αναθεώρηση σύνδεσή τους με το χωροταξικό σχέδιο, αποτελεί ένα τέχνασμα, το οποίο ανοίγει πράγματι το δρόμο για τον καθορισμό εντός αυτών και άλλων χρήσεων (οικιστικής, τουριστικής κ.λπ.), η οποία θα κρίνεται εκάστοτε συμβατή με το χωροταξικό σχέδιο ή το σχέδιο πόλεως κάθε περιοχής.

Ο «χωροταξικός σχεδιασμός», δηλαδή με άλλα λόγια η ένταξη των δασικών εκτάσεων στο σχέδιο πόλεως, συνδέεται άρρηκτα με το δεύτερο μέρος της δηλώσεως του πρωθυπουργού, δηλαδή με το ζήτημα της αποδείξεως του δασικού χαρακτήρα των δασικών εκτάσεων. Σύμφωνα με αυτές, μόνον όταν έχει διατηρήσει τη δασική του μορφή μετά το 1975 θα θεωρείται εφεξής ως δασική έκταση. Αντιθέτως, ό,τι κάρηκε, αποψιλώθηκε, καταπατήθηκε, οικοδομήθηκε αυθαίρετα και παράνομα πριν το 1975 θα νομιμοποιείται. Η ωμή αυτή παρέμβαση γίνεται στον πυρήνα της εξουσίας των δικαστηρίων που είναι η αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, αφού αποκλείει από το δικαστή τη χρήση των κλασικών μέσων με τα οποία απεδεικνύετο μέχρι σήμερα ο δασικός χαρακτήρας των δασών και δασικών εκτάσεων της χώρας (ως λ.χ. και κατά κύριο λόγο οι αεροφωτογραφίες των παρελθόντων ετών), από τις οποίες προέκυπταν οι παράνομες αλλοιώσεις αυτών. Αυτό προσβάλλει ευθέως όχι μόνο το περιβάλλον αλλά και την ίδια την ουσία της δικαστικής εξουσίας, έρχεται δηλαδή σε πλήρη αντίθεση και με το άρθρο 26 του Συντάγματος περί διακρίσεως των λειτουργιών του κράτους. Με τον τρόπο αυτό καταργείται ουσιαστικά η υποχρεωτική αναδάσωση την οποία προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα (άρθρο 117 παρ. 3), αλλά και όλοι οι προϊσχύσαντες δασικοί νόμοι, δηλ. καταργείται η αρχή «άπαξ δάσος πάντα δάσος», η οποία διέπει την νομολογία του ΣτΕ.

Από αρμόδιους δασικούς επιστήμονες υπολογίζονται σε εκατομμύρια τα στρέμματα των δασικών εκτάσεων που θα εξαφανισθούν με αυτό τον τρόπο, δηλαδή περίπου το 1/3 του δασικού πλούτου της χώρας. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις αναφέρονται σε γενικές γραμμές σε δύο μόνον από τους πλείονες άξονες της αναθεωρήσεως, οι οποίοι, κατά τις δηλώσεις του πρωθυπουργού, τιτλοφορούνται «Διασφάλιση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης» και «Προστασία του Περιβάλλοντος που εγγυάται αειφόρο ανάπτυξη». Δυστυχώς, τουλάχιστον υπό το περιεχόμενο που έχουν μέχρι στιγμής, όλες οι προτεινόμενες ρυθμίσεις στους τομείς αυτούς φαίνονται να κατατείνουν στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα. Το Επιμελητήριο επιφυλάσσεται να επανέλθει με ειδικότερες παρατηρήσεις και σχόλια μόλις ανακοινωθεί η πλήρης και οριστική διατύπωση των υπό αναθεώρηση διατάξεων.

Στο κείμενο καταγράφονται οι θέσεις του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας που υιοθετήθηκαν μετά από εισήγηση του Μ. Δεκλερή, και από πολλές

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysis.org.gr>

άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις.